

AKO SI VYCHOVAŤ BRATA

POVIEDKY
PRE DETI

AKO SI VYCHOVAŤ BRATA

Povedky pre deti

AKO SI VYCHOVAŤ BRATA

Poviedky pre deti

© Perfekt 2012

Illustrations © Kolektív slovenských a svetových výtvarníkov, ktorí vystavovali na BIB v roku 2011

Texts © **Katarína Švecová**, Ján Beňo, Jana Borsuková, Ivona Březinová, Kveta Dašková, Miloš Ferko, Gabriela Futová, Natália Glončáková, Michal Grondžák, Mária Hanová, Vladimír Hanuliak, Marta Hlušiková, Karol D. Horváth, Maja Kadlečiková, Peter Karpinský, Kora Kotrová, Barbora Malá, Toňa Revajová, Paula Sabolová, Jana Solárová, Jana Stankovianska, Jana Šimulčíková, Koloman Uhrík

AKO SI VYCHOVAŤ BRATA

Povedky pre deti, 8. ročník

Autori textov: **Katarína Švecová**, Ján Beňo, Jana Borsuková, Ivona Březinová, Kveta Dašková, Miloš Ferko, Gabriela Futová, Natália Glončáková, Michal Grondžák, Mária Hanová, Vladimír Hanuliak, Marta Hlušiková, Karol D. Horváth, Maja Kadlečiková, Peter Karpinský, Kora Kotrová, Barbora Malá, Toňa Revajová, Paula Sabolová, Jana Solárová, Jana Stankovianska, Jana Šimulčíková, Koloman Uhrík
Preklad: Gabriela Futová

Ilustrácia na obálke: Peter Uchnár

Vydal Perfekt, a. s., Karpatská 7, 811 05 Bratislava 1,
ako svoju 617. publikáciu a 23. publikáciu v edícii Fífikova knižnica.
Prvé vydanie

Vyšlo s podporou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky.

Editorka: Magdaléna Gocníková
Garant literárnej sŕťaže: Peter Karpinský
Jazykové redaktorky: Katarína Trgová, Zuzana Vrábellová
Grafická úprava a zalomenie: Marián Hatvani
Tlač: POLYGRAFICKÉ CENTRUM, www.polygrafcentrum.sk
ISBN 978-80-8046-580-3

www.perfekt.sk
www.fifik.sk

KYTICA PLNÁ POVIEDOK

Ak by poviedky boli kvety, dalo by sa povedať, že tento ročník literárnej súťaže vydavateľstva Perfekt uvil obrovskú a pestrú poviedkovú kyticu.

V zborníku, ktorý držíte v ruke, sa stretli texty rôznych autorov (profesionálov i amatérov), ponúkajúce čitateľovi veľmi zaujímavé a tematicky odlišné príbehy. Vďaka tomu si v ňom, podľa môjho názoru, každý nájde poviedku, ktorá má prirastie k srdcu.

V súťažných a ocenených prácach často rezonovala problematika súrodeneckých vzťahov. Samozrejme, spočiatku sú tieto vzťahy na bode mrazu, no postupom času na ne „zasvieti slnko“ a ľad sa začne topiť. Typickým príkladom je víťazná poviedka **Ako si vychovať brata** od K. Švecovej. Hlavná postava Milan spisuje „príručku“, ktorá by mala pomôcť starším súrodencom vyriešiť ich problémy s mladšími bratmi a sestrami. V závere poviedky sa však jeho pohľad zmení a z problému sa stáva potešenie: *„Mat' brata je úžasné. Aj keď jeho výchova dá niekedy poriadne zabráť.“*

Súrodenecké ne-vzťahy, hoci v úplne inom aranžmáne, sa objavili i v texte **Bambula** spisovateľa J. Beňa, **Ja a Andrej** od T. Revajovej, **Vyťahnutá ihlica** J. Solárovej, **Žiarlivé scény** od K. Kotrovej.

Ďalšou témou bola rodina – väčšinou neúplná alebo rozpadávajúca sa. Ide o tému páľčivú, bolestnú a stále aktuálnu, preto asi nikoho neprekvapí, že autori sa jej venovali s plnou vážnosťou a ich poviedky často smerovali k istej tragike. Výrazným textom je dielo **Moja mama je dobrá** spisovateľky G. Futovej. Tu sa akoby v obrátenej optike hlavnej hrdinky, ktorá svoju mamu chváli, objavuje hrôza života týraného a zanedbaného dieťaťa: *„Keď tetá odišla, mama ma silno stisla a s plačom sa pýtala, či je naozaj dobrou mamou. Viem, že je, a tak som jej to povedala. Aj keď pravdou je aj to, že keď ma buchnútuje, vtedy z nej až taký dobrý pocit nemám.“*

Rozvod, kríza v rodine sa objavili tiež v poviedkach **Jurkov obor** N. Glončákovvej, **Môj ocko zase cvičí karate** M. Hlušikovej, **Bobry na ostrove** M. Ferka.

Popri rodičovsko-detských vzťahoch sú v textoch opisované i vzťahy detí k ich starým rodičom. V poetickej poviedke J. Borsukovej **Ježibabka** sa hlavná hrdinka zblízuje so svojou starou mamou, ktorá jej spočiatku pripomínala ježibabu, no napokon „*v bielučkej nočnej košeli so striebornými vlasmi vyzerala ako víla.*“ Vzťah k babke sa vyskytuje aj v poviedke **Cestovanie časom** od spisovateľky J. Šimulčíkovej.

Nechýbali ani práce riešiace priateľské či spoloziacke vzťahy – **Imino je kamarát** od K. Daškovej, **Ružové tepláky** J. Stankovianskej, **Aj slzy šťastia sú slané** od P. Sabolovej. Do tejto kategórie môžeme zaradiť i text V. Hanuliaka **Fedor a ja**, v ktorom sa autor čiastočne zaoberá vzťahom rómskeho a nerómskeho etnika, ale aj gupovaním nie celkom typickej rómskej domácnosti.

V textoch výrazne prebleskovali aj problémy prvých zaľúbení, prekvapení z vlastného dospievajúceho tela a mysle. Napríklad v poviedke **Môžu za to hormóny** od M. Hanákovvej a **Vyhúknutá** M. Kadlečíkovej: „*Pozri, Dáša, tá Maťa sa nám nejako cez leto vyhúkla! – ma definitívne vydesil. Odrovnal. A to už len čakám, kedy sa mi na tvári objaví akné. Viete, tie strašné pubertiacke vyrážky.*“

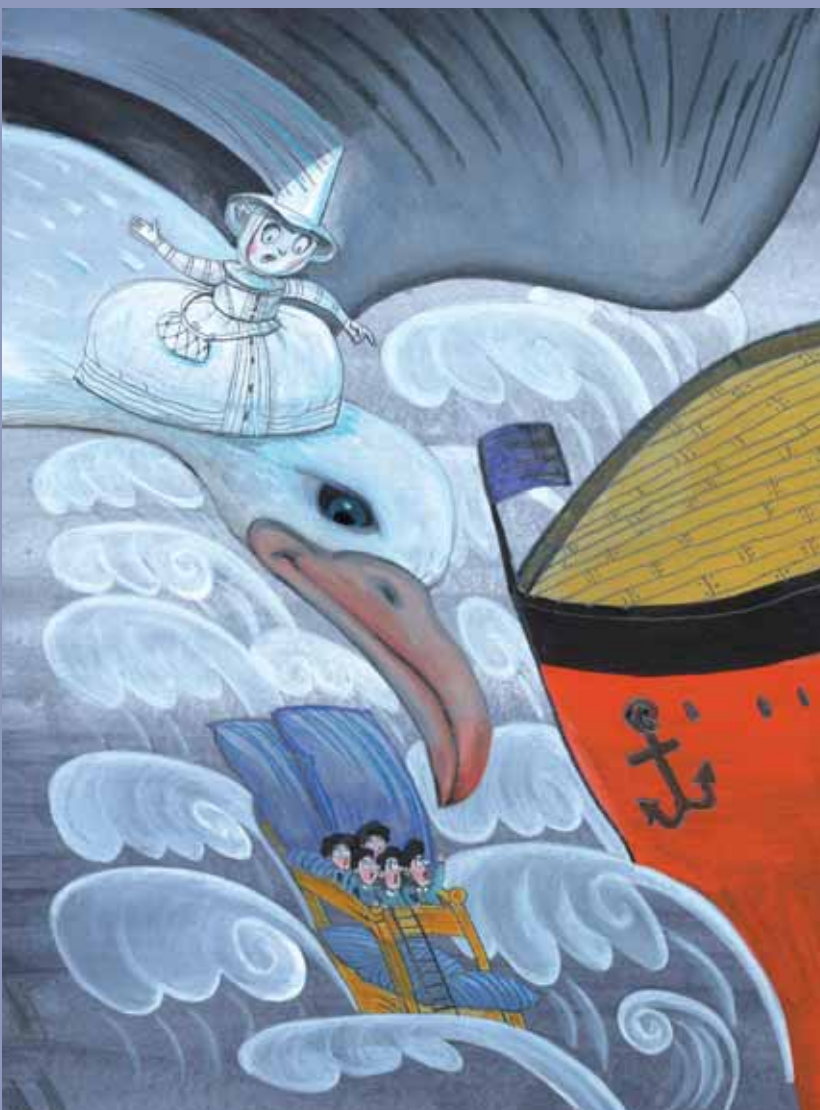
Tematicky sa od ostatných čiastočne odlišovali poviedky **Anastázia skoro ako živá** od M. Grondžáka a **Ešte nemôžem** B. Malej, ktoré mali jemne vedecko-fantastický nádych a poviedka K. Uhríka **Najmenší strážny pes**, tu sa okrem chlapca Jakuba hlavnou postavou stáva pes Kubo.

Novotou zborníka sú dvaja hostia – jeden zahraničný a druhý domáci. Česká spisovateľka I. Březinová v poviedke **Machuľa** ponúkla zábavný príbeh o chlapcoch, ktorí sa rozhodli „ozdobiť“ si telá tetovaním a pomermi v detskom kolektíve sa zas zapodieva druhý hosť zborníka K. D. Horváth v texte **Solaris, internet, Monty a ja**.

Ako z predchádzajúcich riadkov vyplýva, zborník nazvaný podľa víťaznej poviedky Ako si vychovať brata naozaj ponúka pestrú kyticu textov, v ktorej si, pevne verím, každý nájde ten svoj kvietok.

Peter Karpinský

Katarína Švecová

Ako si vychovať brata

Volám sa Milan Krátky. Som žiakom V. A triedy a už piaty rok sa pomerne úspešne snažím o výchovu svojho mladšieho súrodenca. Keďže si uvedomujem, že na svete je nás viac takto postihnutých mladšími súrodencami, rozhodol som sa cestou internetu uverejniť praktické rady pri výchove mladšieho brata.

Ale poďme pekne po poriadku. Začalo sa to pred niekoľkými rokmi. Naši mi oznámili, že už nebudem viac sám. Sám som ale nebol nikdy. Mal som Alexa, prítulného škrečka, ktorého sme hľadali podľa ohlodeného nábytku. Práve kvôli jeho nenažranosti mi ho naši odniesli do útulku pre škrečkov. Vtedy som bol ešte malý, tak som nemal dôvod im neveriť, že taký útulok existuje.

Pomaly som sa aj začal tešiť, že budeme doma dvaja. Keď už to tak má byť, tak nech je to aspoň brat. Každý večer som sa modlil, aby sa nám narodil chalan, až som si ho nakoniec vymodlil. Keď tak nad tým teraz premýšľam, asi som musel niečo v tých modlitbách skopať, pretože ten môj vymodlený brat sa tam hore akosi nevydaril. Alebo možno vypadol po ceste bocianovi zo zobáka a pri spätnom naložení tovaru došlo k nevysvetliteľnému omylu. Takto som si ho teda určite nepredstavoval.

V januári sa narodil náš František. Meno dostal po dedovi, keďže

ja ako prvorodený som mal nárok na meno po otcovi. Nikdy sa moje deti nebudú volať po mne. Našťastie, ja žiadne deti v budúcnosti neplánujem, pretože mám dosť na celý život z toho nášho zázraku života, ktorý mi už ničí nervy päť dlhých rokov.

Predtým to bolo doma celkom fajn. Chodili sme spolu na výlety, po obchodoch a tak. Taká normálna šťastná rodinka. Ale potom nastalo hotové peklo. Nikdy nezabudnem na deň, keď mamu pustili z nemocnice. Tak som sa na ňu tešil, dokonca aj na Fera som sa tešil. Cez deň to bolo v pohode, ale keď nastala tma, Fero spustil také sirény, že koniec. Mama lietala, otec lietal a ja som sa snažil pospať si, pretože som na druhý deň ráno mal ísť do školy. Ráno Fero prestal kvíliť, tak sme všetci zaspali a na školu aj mama zabudla. Fero takto kvíliť celé noci.

Prešlo päť rokov, ale veľa sa toho nezmenilo. Fero síce v noci spí, ale škrieka cez deň, hlavne vtedy, keď sa dostane do mojej izby a neoprávnene siaha na veci, ktoré nepatria do jeho rúk. Svojou malou mozgovou kapacitou nedokáže porozumieť tomu, že čo je moje, nie je jeho. Spočiatku som sa mu to snažil vysvetliť podobrotky, ale tí, ktorí máte doma mladšieho súrodenca, mi určite dáte za pravdu, že je to v skutočnosti nemožné.

Keďže rodičovská výchova pri mladších súrodencoch, povedzme si na rovinu, zlyháva, musí nastúpiť výchova z našej strany, starších a skúsenejších. Raz sa mi Fero aj naši poďakujú, že som to zobral do vlastných rúk.

Upozorňujem všetkých záujemcov o moje rady, prakticky som ich vyskúšal iba na bratovi, pretože sestru nemám, takže neviem povedať, či platia aj na baby.

Rada č. 1

Nikdy nedovoľte krpcovi, aby prekročil dvere vašej izby.

Ak by som to vedel, nemal by som ho dnes každý deň vo svojej izbe a mohol som mať svoje veci iba pre seba. Keďže som to nevedel, pustil som ho dnu ešte ako lezúňa, dokonca som mu požičiaval aj svoje hračky. Pôsobil úplne neškodne. Omyl. Nenechajte sa zmiast' jeho milou tváričkou a srdcervúcim plačom, pretože dopadnete ako ja. Teraz sa ho neviem zbaviť, a keď zareve, príbehne mama a ja počúvam starú známu pesničku:

– Milan, veď si starší. Mal by si mať viac rozumu ako on. On si to iba pozrie.

A tak náš Ferko dosiahne, čo chce, a ja z toho vyjdem ako somár.

Rada č. 2

Nikdy ho neberte medzi svojich kamarátov.

Ja som to, samozrejme, urobil, pretože ma o to poprosili naši. Tak som chcel byť dobrým synom, aby som si potom večer mohol zahrať playko. Nikdy to nerobte! Chlapci sa s vami nebudú baviť, prípadne budú na vás pokrikovať hanebné označenia ako pestúnka, au-perka a podobne. Dievčatami sa nenechajte oklamať. Budú k vám milé, ale v skutočnosti im nejde o vás, ale o neho. Náš Fero v nich prebudil materinský cit, ktorý má vraj každá žena. Obskakovali okolo neho ako okolo maľovaného vajca a ten sa na nich usmieval a ukazoval im všetky grimasy, ktoré som ho naučil. Ale to už nikto nevidí, od koho sa všetko to dieťa naučilo! V konečnom dôsledku

skončíte sami ako kôl v plote. Dobre vám radím, nenoste ho von, ani keď vás na kolenách budú prosiť! Koniec koncov, nikde nemáte istotu, že vám večer dovoľia hrať playko.

Rada č. 3

Keď sa s ním hráte na Indiánov, nezabudnite mať pri sebe mobil alebo iný zdroj času.

Tomu, kto vymyslel hru na dobrých a zlých Indiánov, by som udelil Nobelovu cenu. Ten musel byť hotový génius. Keď sa vám stane, že s ním z nejakých neznámych dôvodov ostanete doma sám, hrajte sa na Indiánov. On ako dobrý Indián, náčelník kmeňa, sa vami nechá s najväčšou radosťou chytiť a dokonca je ochotný nechať sa priviazať aj o stoličku. Keďže ako dobrý Indián nesmie prehovoriť

a musí čakať v tichosti na svojho osloboditeľa – to ste vy, hráte ako starší a skúsenejší dvojrolu – môžete pokojne opustiť na chvíľu byt a zaskočiť za kamarátom. Dávajte si ale pozor, aby sa vám nestalo to, čo mne minule.

Keď sa mi ho pri hre konečne podarilo spacifikovať, vybral som sa k Marekovi na odvetu playka. Marek býva o poschodie vyššie, čo je pri hre na Indiánov veľmi výhodné.

Mareka som nabil jedna radosť. Potom nabil on mňa, ale ja som mu to vrátil. Paráda! Aspoň dovtedy, kým sa u nich vo dverách neobjavila moja mama s Ferom na rukách. A to bol poriadny príuser. Úplne som na neho zabudol. Mama cestou domov nepreriekla ani slovo. Na počudovanie bol ticho aj František. Asi vám nemusím vysvetľovať, čo za peklo som potom mal doma.

Rada č. 4

Výchova musí byť ako remeň.

Vo výchove žiadne pekné slovo neplatí. Musíte byť tvrdý a trvať si na svojom. V žiadnom prípade nepoľavovať... moment, na chvíľu svoje písanie musím prerušiť. V kuchyni sa niečo deje. Idem sa pozrieť. Hneď som späť.

Rada č. 5

Dajte mu všetky svoje hračky, vy ich už nepotrebuje.

Ferko včera spadol v kuchyni zo stoličky a zlomil si nohu. Ja som nohu ešte nikdy nemal zlomenú. Mama ho hneď naložila do auta

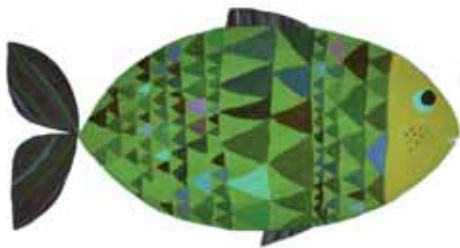
a utekala s ním do nemocnice. Vraj sa správal veľmi statočne, takmer ani nezaplakal. Ja by som asi reval ako tur. Večer som mu odniesol do postele svoje hračky, keďže si ich nemohol prísť zobrať sám. Veď ja ich už vlastne ani nepotrebujem. Ferko bol smutný, ale keď ma zbadal s hračkami, veľmi sa potešil a naznačil mi, že mi chce niečo pošepkať. Klakol som si k nemu, aby som ho lepšie počul.

– Milan, v nemocnici som bol dobrým Indiánom. Ani som nemukol, keď ma tí zlí v bielom mučili. Vedel som, že keď tam nie si, musím si s nimi poradiť sám.

Rada č. 6

Ignorujte rady od 1 - 4!

Mať brata je úžasné. Aj keď jeho výchova dá niekedy poriadne zabrať. A viete čo? Nechajte ju na rodičov, nech si to užijú rovnako ako pri vás. Veď dvaja dokopy im dáte zabrať oveľa viac.

Paula Sabolová

Aj slzy šťastia sú slané

Viki si práve merala vlastnú výšku na plagátovej žirafe pripevnenej na pivničných dverách, keď na ňu zavolala mama:

– O chvíľu ti pricestuje tvoja slávna kamarátka Jana. To je zas radosť! Nech ti ani nenapadne, aby si sa s ňou odvelila k jej tete Oline spať.

Tentoraz to Viki nemala v úmysle. Po prvé, určite je Jana o pol hlavy vyššia, zatiaľ čo Viki za tri mesiace, odkedy sa nevideli, podrástla o trápny centimeter a štyri milimetre. Po ďalšie, Viki pochopila, prečo sa Jana s príchodom sem tak poponáhľala. Má od nej jasný dôkaz v mobile. Sto ráz si prečítala esemesku:

MUSIS MI HO UKAZAT.

Takže všetko je jasné. Jana sa chce zoznámiť s Adamom Dodíkom. A Viki tuší, čo sa stane. Adam začne Janu prepaľovať očami. Chlapci sú už raz takí, že sa im viac páčia cudzie dievčatá. Jana sa vždy tvárila, že jej nejde o chlapcov – nečistia si nechty, zuby a botasky. Strelená bola len do zbierok. Prvé boli servítky. Keď ju prestali baviť, hodila sa na zbieranie pohľadníc. Zbierala kalamáre, rôzne fľaštičky aj so zaschnutým atramentom, prešla celým vývojom od

nasávania plniacich pier piestikom až po plniace pero s holými babami. Dlho ho tiež pred mamou schovávala a nakoniec aj tak vzbĺklo v kozube. Kto vie, či je vôbec ešte zberateľstvo pre Janu aktuálne. Lebo naostatok žobrala o staré mince. Žeby bola na obzore numizmatika? Najskôr sa do Janinej zberateľskej siete poriadne namotá Adam Dodík. A Viki? Zostane popri Jane bokom ako štatistka. Bude poštový holub roznášajúci srdečné pozdravy.

Okrem toho dnes doobeda zažila ešte jedno nevýslovne drsné sklamanie. Nasledujúcu nedeľu nebude na majálese robiť spikerku. A to ju vzalo. Veď so slovom začala pracovať ako malý druhácky špunt básničkou Ranená breza a odvtedy nezišla z pódia bez ceny alebo diplomu. Nie je toho na jedno piatkové popoludnie priveľa?

Viki chce, aby ju všetci milovali. Prvý Adam Dodík. Potom by sa možno ľahšie preniesla nad tým, že konferovanie na majálese jej vyfúkol Rišo Balák.

Zatiaľ čo Viki čaká na Janu, opäť prehodnocuje, kde sa stali všetky tie chyby.

Najmä tá zákerná, že konferovanie majálesu vedenie školy prikleplo Rišovi Balákovi. Prišlencovi!!! Ktorý ešte len jeden školský rok sedí v tunajšej ôsmackej lavici. Nevídali. Viki azda nebude už od septembra ôsmačka? Vraj Rišovi vyzametal cestičku jeho otec – pán podnikateľ Balák. Od obce kúpil zanedbaný penzión a gáter. A zasponzoruje celý majáles.

Smutné je, že do výberu konferenciera nezasiahla Vikina triedna učiteľka. Kam sa prepadli jej chválospevy o Vikinom excelentnom prednese, artikulácii, akcente, mäkčení – ešte aj oficiálne hlásateľky ho toľko ráz trestuhodne odignorujú! Hoci sa tieto ódy veľmi

dobre počúvali, narobili Viki veľa nepriateľov a najmä zosmiešnenia. Čím viac prívlastkov jej triedna pridávala, o to posmešnejšie sa na Viki bavili cez prestávky spolužiaci.

– Nevideli ste náhodou akcent?

– Videli! Bol krpatý a tučný, práve tadiaľto prebehol na vecko, šiel si poplakať za artikuláciou.

V dospelosti týmto posmievačom vezme dych, keď im prečíta v televízii večerné správy.

Jana zatiaľ vystúpila z diaľkového autobusu a je v skvelej pohode i napriek tomu, že ju Viki nečaká. A v širokom okolí sa neobšmieta ani predmet jej hlavného záujmu. Čaká ju len teta Olinka s dvoma bicyklami ovešanými taškami, takže kvôli bicyklom ju nemohla ani objať. Povedala iba: – Vitaj a nasadaj. Ideme do penziónu robiť generálne upratovanie. Hostia ráno odišli a je tam špiny po kolená.

Nič lepšie Jana nemohla počuť. Stretne ho! A až potom o ňom porozpráva Viki. Skôr sa nedalo. Jej príbeh sa začal v hodine dvanásťtej, keď Viki kdesi recitovala a Jana na ňu nemohla počkať, lebo by domov musela cestovať neskorým večerným vlakom. Takže Viki o Rišovi nič nevie a vypadnú jej oči, keď jej o ňom bude rozprávať. Mohla aj telefonicky, ale doma sa jej už nechcelo lúčiť s takým sladkým tajomstvom.

V komôrke penziónu medzi metlami, vedrami, handrami na seba natiahla tepláky a mikinu a na tetu Olinku na celé hrdlo zavolała:

– A ide sa na to! – Po očku však poškuľovala po zákutiach chodby, či ju tu náhodou Rišo opäť neprekvapí. O chvíľu sa s plným čiernym vrecom ľahkých odpadkov šmykla po zábradlí dolu scho-diskom. Tak sa s Rišom pretekali pred tromi mesiacmi. Bol rýchlejší,

posledný schod preskočil, prebehol na jej stranu, aby ju zachytil a ona mu padla do náručia. Teraz je penzión tichý ako kostol. Teta Olinka aj v kostole upratuje, aj vo vedľajšom kultúrnom dome, pri ktorom je pristavený veľký kontajner. Práve k nemu odušu letí, ale s očami na stopkách, či Riša neuvidí. Vidí však len lešenie pred priečelím kultúrneho domu a aj to je obtiahnuté akousi zelenou celtovinou, aby zatiaľ nikto nevidel, akú plastiku majstruje bradatý výtvarník. Odhalia ju až o týždeň cez majáles. Zatiaľ ju obzerajú len straky, naukladané takmer v zákryte na vrchnej tyči lešenia. Ak ich tam nesedí päťdesiat, tak ani jedna. Jana musí tete Olinke povedať, že na výtvarníckej pracovni sú otvorené okná. Hlavne sa treba s upratovaním poponáhľať, aby sa čo najskôr dostala k Viki a zistila, či to nebol náhodou Rišo, ten chalan, čo držal naraz rukoväť s Vikinou rukou. Tri mesiace, kým vozila v invalidnom vozíku babku so zlomeninami obidvoch nôh, obstaranými na januárovej poľadovici, o nikom inom toľko nerozmýšľala ako o Rišovi. Kvôli nemu raz babku skoro s vozíkom prevrátila.

Čím viac sa s upratovaním ponáhľala, tým jej to išlo pomalšie. Vyšplechla jej voda z vedra a musela poutierať celú dlážku, zabudla, kam položila prachovku, chvíľu trvalo, kým ju našla, a teta Olinka ju sústavne napomínala:

– To si ako povysávala? Len tam, kade farár tancuje? Povynechávala si kúty!

Potom ju so zväzkom kľúčov radšej poslala do kulturáka pozatvárať majstrove okná.

Na vrátnici esbeeskáril, čiže sedel pri okienku a zízal do prázdna, Vikin otec.

– Zasa si tu? – otrávene ju privítal. Aké zasa? Urazila sa a odpaľovala:

– To vám prečo vadí...? – Jasně, že ju nemá rád. Pred Viki sa doma bavia, že všetky mestské dievčatá sú skazené. Viki jej to vešia na nos s ospravedlnením, že Jany sa to netýka.

A vo výtvarníckej pracovni to je už aký chlievik? Na stole pod oknom je všetko hore nohami. Poprevracané fľaštičky, špachtličky, plechové dózičky, štetce a úplne naprostred stola tróni kôpka vtáčej kakanice. Viki by Janu na fleku dorazila: To nie je kakanica! Nauč sa už po slovensky. To je vtáčí trus alebo vtáčí exkrement. Viki Jane svojím poučaním dobre liezla na city. Dnes síce ešte nezaslúžene, ale stonásobne, lebo do Janinej hlavy sa opäť votrela pochybnosť: držal či nedržal Rišo Vikinu ruku? Asi áno, preto jej Viki neprišla oproti k autobusu. Ale to je Vikina vec. Jana sa jej vnucovať nebude a nepôjde ju ani vyduriť von.

Všetko, čo sa chaoticky povalovalo na stole, ešte aj exkrement, dala do poriadku. Kvočiačky sa prešmykla popri vrátnici, aby Vikin

Nadine Kaadan